

Redaktionelt forord

Indkomstfordeling, økonomi og politik

Det er lidt mærkeligt med indkomstfordelingen; den er helt central i den politiske debat, men økonomisk teori har meget lidt interessant at sige om denne variabel. Fra tidernes morgen er politik i høj grad »klassekamp«, dvs. interessevaretagelse for bestemte grupper. Erhvervsgrupperne definerede så at sige de politiske partier. Venstre varetog gårdejernes interesser, Socialdemokratiet arbejderne, De Radikale husmændenes og skolelærernes (de intellektuelles) og de Konservative de velstillede og det bedre borgeskabs. I dag er det ikke så simpelt, men der er dog ingen tvivl om, at f.eks. Dansk Folkeparti kæmper for de ældres sag, og Enhedslisten for f.eks. de studerendes. Socialdemokratiet står arbejderklassen og fagbevægelsen nær, mens arbejdsgiverne og Dansk Industri støtter blå blok. Så interessekonflikter og »fordelingen af kagen« er stadig i centrum af den politiske debat.

Økonomisk teori siger derimod overraskende lidt om disse interessekonflikter. Folk aflønnes efter deres grænseproduktivitet, dvs. det produkt de leverer. Den funktionelle indkomstfordeling er således bestemt alene af produktionsfunktionen. Lønandelen er bestemt af forholdet mellem grænseproduktiviteten (lønindkomsten er produktet af arbejdsstyrken og grænseproduktiviteten) og gennemsnitsproduktiviteten (den samlede indkomst er produktet af arbejdsstyrken og gennemsnitsproduktiviteten). Væk er magtkampe og interessekonflikter, politiske indgreb og stærke organisationer. Det ligner ikke de faktiske forhold i jernindustrien.

Bedre er det ikke med teorien for den internationale handel. International arbejdsdeling er en fordel for alle, og ifølge Heckscher-Ohlin-teoremet vil der ske en udligning af faktorerne, dvs. arbejdskraften i lande med rigeligt med lavtlønnet arbejdskraft vil have fordel af handel. Det er der givetvis noget om, men det er næppe heller den fulde sandhed. Også her er der markedsmagt, monopoler og grumsede magtkampe landene imellem.

Det, der i høj grad interesserer i den offentlige debat, er retfærdigheden i indkomstfordelingen. Er det rimeligt, at en bankdirektør får ti gange så meget i løn som en pædagog? Men retfærdighed og rimelighed er ikke noget økonomien beskæftiger sig meget med. Økonomien interesserer sig for rationelle incitamenter, og de tilsiger jo, at der skal være en høj løn på de typer af arbejdskraft, der er mangel på. Som den kvikke eksaminand svarede L.V. Birck, da han spurgte, hvorfor han fik så høj en løn, om det var fordi, han var klog eller smuk: »Nej

hr. professor, De er hverken klog eller smuk, De er sjælden hr. professor«. Men også rimelighed og retfærdighed har vel en plads i fordelingsdebatten?

Alt dette har betydet, at noget af den mest interessante faglige debat om indkomstfordelingen finder sted mellem outsiders som imperialismeteorikere, franskmænd Thomas Piketty, politiske økonomer, landbrugsøkonomer, empirikere, politologer og sociologer osv. Det er ikke fordelingsteoretikere, der dominerer listen over Nobelprismodtagere i økonomi.

En tydelig modsætning mellem den komplicerede og grumsede virkelighed og den rene klare økonomiske teori er ikke det eneste problem vedrørende fordelingen. Et andet centralt problem er, hvordan uligheden skal måles. Mest oplagt er Gini-koefficienten, der ser på fordeling af indkomsterne. Men i lande som Danmark med et højt socialt sikkerhedsnet kan man godt have en relativt lige fordeling af pengeindkomsterne, samtidigt med at der er store uligheder på andre områder; store forskelle i sundhedstilstand og levetid, i hvem der rammes af arbejdsløshed, i hvis børn der får en god uddannelse osv.

Men næsten uafhængigt af hvilket mål man bruger, så er landene i den sidste snes år blevet mere ulige. Der er derfor all mulig grund til at se på uligheden. Og det er der da også en bred interesse for, hvad man bl.a. kan se af, at Piketty's bog, en oprindelig fransksproget økonomibog på 671 sider, er blevet en overvældende bestseller i alle de vesteuropæiske og nordamerikanske lande. Her i landet udgivet af Gyldendal, der ellers ikke plejer at interessere sig så meget for økonomi.

Skal der en modifikation ind her – og det skal der nok – så må det blive, at nok er uligheden steget i næsten alle lande, men det er ikke sikkert, at den også er steget på globalt plan. En række tidligere meget fattige befolkninger i bl.a. Asien er kommet med. Men denne, også interessante, problemstilling om den globale indkomstfordeling skal ikke diskuteres her.

I dette temanummer bliver der set på fordelingen i et bredt perspektiv. Først ser Peder J. Pedersen på den bog af Thomas Piketty, der i denne omgang har startet debatten om ulighed, og på dens relevans for Danmark. I de følgende artikler ses på den danske empiri. Jonas Schytz Juul ser nærmere på forskellige mål for uligheden i Danmark, Gini-koefficienter og antal fattige, og Niels Henning Bjørn på de rigeste i Danmark. Men penge er ikke alt, og derfor analyserer Jens Bonke velstand og velfærd. Mona Larsen ser på kønnets betydning for indkomstforde-

lingen, og Flemming Agersnap & Søren Jensen på forholdet mellem faglærte og ufaglærtes indkomst, og de kommer til overraskende optimistiske konklusioner vedrørende de ufaglærte. Forskelle i sundhed hører også med, når ulighed skal diskuteres, og det analyseres af Terkel Christiansen & Jørgen T. Lauridsen specielt med henblik på pensionister. Endelig sluttet temanummeret af med en artikel af Niels Kærgård om de politiske implikationer af ulighedsdebatten, hvori det understreges, at vi ikke for hurtigt skal affeje ulighed som et problem også i Danmark.

Udenfor nummerets tema er der to artikler om de seneste års Nobelprismodtagere i økonomi. Søren Plesner diskuterer de tre prismodtagere fra 2013 og deres intense debat om, hvorvidt de

finansielle markeder er efficiente, og Christian Schultz analyserer Jean Tirole's arbejder om konkurrence og konkurrenceregulering, for hvilken han fik prisen i 2014. Disse artikler er et led i en bestræbelse fra redaktionens side på at bringe en fast årlig artikel, der introducerer års Nobelprismodtagere i økonomi.

God læselyst.

Niels Kærgård, Institut for Fødevarer- og ressourceøkonomi,
Københavns Universitet og
Niels Ploug, Danmarks Statistik
Temaredaetører